

İNTERNET ALAN ADLARININ HUKUKİ KORUNMASI

İnternet her türlü bilgiye çok kolay ulaşmayı ve bu bilgilerden etkin ve hızlı bir şekilde yararlanmayı mümkün kılan bir ağ sistemidir. Milyonlarca bilgisayarın bu ağ sisteminde birbiriyle iletişim kurabilmesi için, her kullanıcının ayrı bir adresinin olması gerekmektedir. İnternet'e bağlı bilgisayarların, sayısal dizinden oluşan (Örneğin "123, 456, 778, 901" gibi) adreslerine IP (Internet Protocol) denilmektedir. Ancak kullanım kolaylığı açısından bu sayısal adresin yerini, sembol ve harflerden oluşan www.ihlas.com.tr gibi alan adları (domain name) almaktadır. Bu alan adı, kullanıcı bilgisayarından girildiğinde, alan adı sunucusu (Domain Name Server), bunu makinenin anlayabileceği sayısal karakterlere çevirerek istenilen adrese bağlantıyı gerçekleştirmektedir. Bir kişi veya kuruluş internet üzerinden alan adı kaydı yaptırmak istiyorsa önünde iki seçenek bulunmaktadır. Bunlardan ilki, kendi ülkesinin alan adı uzantısı ile örneğin "tr" (Türkiye), "uk" (İngiltere), "de" (Almanya)..., gibi alan adı sahibi olmaktır. Türkiye'de "tr" uzantılı alan adı vermeye yetkili kuruluş, ODTÜ'dür. ODTÜ, kendisinden alan adı kaydı talep edildiğinde, o adın, talep eden kişiye aidiyetinin resmi belgelerle kanıtlanmasını istemektedir. Ticaret sicilinden alınacak bir belge veya valiliklerden alınan bir belge, bu incelemede yeterli olabilmektedir. Ticaret sicilinden alınacak bir belge veya valiliklerden alınan bir belge, bu incelemede yeterli olabilmektedir. İkinci seçenek ise, ABD'de yetkili kuruluşlar olan InterNIC veya NSI'dan alan adı satın almaktır. ABD'den alınan alan adlarında, herhangi bir ülke belirteci yer almaz. Türkiye dışındaki diğer ülkelerde alan adı kaydı yapılırken, hiçbir aidiyet araştırması yapılmamaktadır. Bu ülkelerde "ilk gelen ilk alır" (first come, first served) ilkesi uygulanmaktadır.

Bazı özel kişilerin, ünlü markaları İnternet alan adı olarak kaydettirdiklerini ve sonradan bunları gerçek marka sahiplerine satmaya çalıştıklarını çoğumuz duymuştur. Bu tür olaylar, ABD'de Domain Name Grabbing olarak adlandırılmaktadır. Bunun en ünlü örneğini, bir gazetecinin İnternet üzerinden makale yayınlamak için "mcdonalds.com" şeklinde alan adı kaydını yaptırmaya çalışmasıdır. Bu gazeteci sonradan söz konusu alan adını, bir okula yüklü miktarda bağış yapması karşılığında MC Donalds şirketler zincirine devretmiştir. Diğer ilgi çekici örnek ise, "altavista.com" alan adı davasıdır. Jack MARSHALL adlı bir kişi bilgisayar programı satmak için "altavista.com" alan adını seçmiş ve bunu 1994 yılında yetkili kuruluşa kaydettirmiştir. Sonradan Digital Equipment (şu andaki sahibi Compaq) şirketi, ünlü "altavista arama sitesini geliştirmiş ve www.altavista.digital.com olarak alan adını almıştır. Fakat kullanıcıların çoğu bu siteyle arama yapmak için www.altavista.com alan adını girdiklerinde, MARSHALL'ın ana sayfasını (homepage) ekranda görmekteydiler. Digital Equipment, iki yıl süren dava sonunda, 3 Milyon ABD Doları ödeyerek "altavista.com" alan adını MARSHALL'dan devralmak zorunda kalmıştır. MARSHALL; bu devirden sonra şimdi, "photoloft.com" şeklinde yeni bir alan adı seçmiş ve kaydını yaptırmıştır.

MARKA HUKUKU KORUMASI

Marka, bir işletmenin mal ve hizmetlerini ayıran işaretlerdir... markalar, kelimedenden, harften, sayılardan, grafik sunumlarından, üç boyutlu şekillerden ve bunların birbirleriyle veya renklerle oluşturduğu kombinasyonlardan oluşur (556 sayılı KHK m.5 ve Uygulama Yönetmeliği m.4). İşte burada, marka ile alan adı arasında önemli bir fark ortaya çıkmaktadır. Alan adları sayı ve şekillerden oluşabildiği için, grafik ve renklerin benzer iki alan adı arasında fark oluşturmak

için kullanılması mümkün değildir. Dolayısıyla, markaların yalnızca harf ve sayıları içeren kısmı alan adlarına karşı korunacak renk ve grafikler ise bu korumanın dışında kalacaktır.

Markanın tescil edilmesiyle sahibi, bunu mal ve hizmetinin tanıtılmasında kullanmak konusunda mutlak ve tekeli bir hakka sahip olur. Marka sahibi, üçüncü kişilerin bu hakkı kullanmasını yasaklayabilir. Marka sahibine tanınan koruma, kural olarak, marka olarak tescil edilen işaretin, aynı imal veya hizmette kullanılmasını önlemeye yöneliktir. Bundan dolayı, markayı, alan adı olarak kullanan kişi, bunu aynı veya benzer mal ve hizmette kullanmadıkça marka hukukunu ihlal etmez. Fakat tanınmış markalarda aynı kural geçerli değildir. Zira, tanınmış bir marka sahibinin, tescilli markasının aynısını veya benzerini farklı mal ve hizmetler için de kullanılmasını önleme yetkisi bulunmaktadır.

Marka hukuku koruması ticari amaçlı kullanımları kapsar. Özel kişilerin mal ve hizmet satmak veya satışa sunmak ya da herhangi bir ticari amaç söz konusu olmaksızın belirli bir markayı, alan adı olarak kullanmalarına engel olunamaz. Yukarıdaki örnekte olduğu gibi, ticari amaç gütmeksizin özel kişilerin "mcdonalds.com" alan adını almaları halinde, Türk Marka hukuku uyarınca hiçbir şey yapılamaz. Bununla beraber, alan adlarının, ayrıca marka olarak tescil edilebileceğini belirtmek gerekir.

HAKSIZ REKABET HUKUKU KORUMASI

Bazı durumlarda seçilen ve kullanılan alan adı, başkasının markası veya işletme adıyla aynıysa veya büyük ölçüde benzerlik gösteriyorsa, haksız rekabet hukuku uygulama alanı bulabilir. Haksız rekabet hükümleri, Marka Hukuku'ndan daha geniş koruma sağlamaktadır. Türk Ticaret Kanunu'na göre haksız rekabet, aldatıcı hareket veya iyi niyet kurallarına aykırı sair suretlerle ekonomik rekabetin her türlü kullanımınıdır (m.56). Kişinin kendi çaba ve emeğine dayanmadan, başkasının çaba ve emeğinden yararlanmaya çalışarak rekabet yapması, haksız rekabettir. Almanya ve İsviçre gibi ülkelerde son zamanlarda çıkarılan Haksız Rekabet Kanunları'nda taraflar arasında rekabet ilişkisinin bulunması zorunluluğu kaldırılmıştır. Türkiye'de ise olan hukuk açısından, gerek Yargıtay kararlarında gerekse bilimsel öğretilerde, haksız rekabetin varlığı için tarafların mutlaka aynı işi yapan rakipler olmasının şart olmadığı kabul edilmektedir.

Tescilli olsun veya olmasın birisine ait öarkanın veya işletme adının, karşılıklı (iltibas) meydana getirecek şekilde aynısını veya benzerini, alan adı olarak kaydettirip kullanan kişiye karşı, haksız rekabet hükümleri gereğince engel olmak imkanı vardır. Asıl önemlisi haksız rekabet hükümleri, "domain name grabbing" denilen ünlü markaları veya işletme adlarını, alan adı olarak kaydettirip, bunları sonradan gerçek marka veya işletme adı sahiplerine karşı satmaya çalışan açığözlere karşı da uygulanabilir. Marka hukukunun aksine, haksız rekabet hukukunda, ticari amaçla kullanma şart da aranmaz. Rakip niteliğinde olmayan özel kişiler dahi başkasına ait markayı kullanırlarsa haksız rekabet fiilini işlemiş sayılırlar. Dahası, tanınmış olmayan bir markanın veya işletme adının karşılık meydana getirecek şekilde, alan adı olarak kaydettirilmesinde de haksız rekabet söz konusu olur.

Yukarıda bahsedilen "mcdonalds.com" davası, Türk Hukuku açısından haksız rekabet hükümlerine göre çözülebilir. Bu hükümler aynı zamanda rakiplerin veya

diğer kişilerin marka veya işletme adıyla aynı veya benzer alan adı seçerek, "başkasının kişiliğini, mallarını, ürünlerini, faaliyetlerini ve ticari işlerini yanlış, yanıltıcı veya gereksiz yere incitici beyanlarla kötüleme" (TTK m.57/b.1) hallerinde de uygulama alanı bulabilir. Yukarıdaki Mc Donald's şirketi veya ürünleri, hakkında olumsuz beyan ve ibarelerden oluşan ana sayfası için kullansaydı, bu eylemine haksız rekabet hükümlerine dayanarak engel olunabilirdi.

KİŞİLİK HAKKI OLARAK ALAN ADLARININ KORUNMASI

Genel olarak ad üzerindeki hak, kişinin şeref haysiyeti ve yaşama hakkı gibi kişilik haklarındanır. Türk Medeni Kanunu'nun 25.maddesinde, adın korunmasına ilişkin özel hükümler getirilmiştir. Bu koruma, insanların yanında dernek, şirket ve vakıf gibi tüzel kişilerin adları yönünden de söz konusudur. Ticari faaliyet göstermeyen kişi ve kuruluşlar, kendilerine ait olan adın, başka biri tarafından alan adı olarak kaydeidilmesi halinde, kişilik hakkı korumasından faydalanarak, önleme kararı alabilirler.

Burada.com, .org ve .edu, gibi üst düzey (top level) alan adının farklı olması, kişilik hakkı olarak da tecavüz halini ortadan kaldırmaz. Bu konuda, bir Amerika Mahkeme kararı dikkat çekicidir. Planned Parenthood adlı aile planlaması kuruluşunun, aynı zamanda "plannedparenthood.org" adlı web sitesi bulunmaktadır. Daha sonra kürtaj karşıtı bir kişi, "plannetparenthood.com" alan adıyla başka bir site oluşturmuştu. ABD Yüksek Mahkemesi (US Second Court of Appeals), Planned Parenthood'un <http://www.plannedparenthood.org> adresindeki gerçek sitesini arayanların şaşırtmalarının çok yüksek bir ihtimal olduğu gerekçesiyle, 3.kişinin "plannetparenthood.com" alan adını kullanamayacağı sonucuna varmıştır.

UYUŞMAZLIKLARIN ULUSLAR ARASI BOYUTU

İnternet, global bir ağ sistemi olarak düşünöldüğünde, hiç kimsenin veya devletin mülkiyetinde olmayıp, kimsenin üzerinde tekel hakkı söz konusu değildir. Dolayısıyla bu konuda, devletlerin consensus sağlayarak konuyu uluslar arası boyutta çözümlenmeleri bir zorunluluktur. Ne var ki, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü -WIPO bünyesinde, markalar ve alan adları ile ilgili hukuki uyumsuzlukların giderilmesi bakımından, gerekli prosedürün oluşturulması konusunda çalışmalar yürütölmekte olup, bu konuda henüz uluslar arası bir mekanizma geliştirilmemiştir.

Bundan dolayı, Domain Name Grabbing olayından zarar gören tarafın, mevcut milli mevzuatlar uyarınca, harekete geçip hakkını koruması gerekmektedir. Marka, patent ve diğer fikri ve sınai mülkiyetle ilgili kanunlar territorial'dir ve etki alanı ülke sınırları dahilindedir. Türk mahkemeleri, Türkiye'de tescilli bir markanın veya işletme adının ABD veya başka bir yabancı ülkede gerçekleşen ihlalinin yasaklanması konusunda bütün dünyada geçerli yasaklayıcı bir karar alamaz. Genel olarak kabul göröldüğü üzere, ihtilafli alan adı tescil makamı, hangi ülkenin sınırları içerisinde ise o ülkede dava açıp kaydı sildirmek gerekir.

Bununla beraber, Internic'in 25.02.1998 tarih ve 03 nolu Alan Adları Uyuşmazlıklarının Çözüm Yönergesi'nde, ABD dışında diğer ülke mahkemelerinin aldığı, alan adı kullanımını yasaklama kararını geçerli olarak kabul edeceği

açıklanmıştır. Bu durumda, Internic'e kayıtlı alan adının, zarar verici etkisinin görüldüğü her ülkede dava açarak yasaklama kararı alınabilir.